Stalinův telegram

o fyzickém nátlaku vůči zatčeným

10. ledna 1939

Šifrou ÚV VKS(b)

Tajemníkům oblastních výborů, krajských výborů a ústředních výborů národních komunistických stran.
Lidovým komisařům vnitra a náčelníkům správ NKVD.

ÚV VKS se dozvěděl, že tajemníci oblastních a krajských výborů při prověřování pracovníků správ NKVD jim dávají za vinu používání fyzického nátlaku vůči zatčeným jako něco zločinného. ÚV VKS vysvětluje, že používání fyzického nátlaku v praxi NKVD bylo od roku 1937 povoleno se souhlasem ÚV VKS.

Přitom bylo stanoveno, že fyzický nátlak se připouští jako výjimka, a to pouze vůči takovým zjevným nepřátelům lidu, kteří využívají humánního způsobu výslechu, drze odmítají vydat spiklence, celé měsíce nevypovídají a snaží se brzdit odhalení spiklenců, kteří zůstali na svobodě - a tedy pokračují v boji proti sovětské moci také ve vězení. Zkušenost ukázala, že tento postup přinesl výsledky a značně urychlil odhalování nepřátel lidu.

Je pravda, že později byla metoda fyzického nátlaku v praxi zprzněna ničemy Zakovským, Litvinem, Uspenským a dalšími, neboť z ní udělali místo výjimky pravidlo a začali ji používat vůči náhodně zatčeným poctivým lidem, za což je stihl náležitý trest. To však nijak nediskredituje samotnou metodu, pokud je v praxi používána správně.

Je známo, že všechny buržoazní zpravodajské služby používají fyzický nátlak vůči představitelům socialistického proletariátu, a to v nejohavnějších podobách. Nabízí se otázka, proč by socialistická zpravodajská služba měla být humánnější vůči zatvrzelým agentům buržoazie, zapřisáhlým nepřátelům dělnické třídy a kolchozníků.

ÚV VKS má za to, že metoda fyzického nátlaku musí být i nadále používána, jako výjimka, vůči zjevným nepřátelům lidu, kteří neskládají zbraně, jako metoda zcela správná a účelná. ÚV VKS požaduje, aby se tajemníci oblastních výborů, krajských výborů a ústředních výborů národních komunistických stran při prověřování pracovníků NKVD řídili tímto vysvětlením.

Č. 1/c, 2/c; č. 26/ш

Tajemník ÚV VKS(b)
I. Stalin

Konec překladu telegramu. Následující poznámky nejsou součástí jeho textu.

Šifrování, utajení a okruh příjemců

Šifrování popisuje způsob ochrany přenosu zprávy. Samo o sobě neurčuje její formální stupeň utajení. V reprodukované edici je u telegramu uvedeno „Šifrou ÚV VKS(b)“. Samostatná doložka „Tajné“ nebo „Přísně tajné“ zde vytištěna není.

Doklady o distribuci však ukazují na **neveřejný interní pokyn pro vymezený okruh osob**. V tomto běžném významu je namístě označení „tajný interní pokyn“. Přesný dobový stupeň utajení samotného telegramu z této publikované reprodukce neurčujeme.

Dne 26. ledna 1939 požádal A. J. Vyšinskij Stalina o povolení seznámit s obsahem telegramu příslušné pracovníky ústřední i místní prokuratury. Jeho žádost nese výslovné označení „Совершенно секретно“ (zde přeloženo „Přísně tajné“). Edice uvádí Stalinovu rukopisnou rezoluci „Za. I. St.“ - souhlas.

> *„Současně žádám o svolení, aby tajemníci krajských a oblastních výborů VKS(b) a ústředních výborů národních komunistických stran seznámili s obsahem uvedeného šifrovaného telegramu místní pracovníky prokuratury vykonávající dozor nad vyšetřováním v orgánech NKVD.“*

Dne 27. ledna Stalin toto seznámení místních prokurátorů povolil. Další pokyn ze 14. února rozšířil seznamování s textem i na předsedy příslušných soudů. Závěr o kontrolovaném interním šíření tedy vychází z těchto navazujících dokumentů, nikoli pouze ze slova „šifrovaný“.

Poznámky k překladu a edici

Ruský výraz „физическое воздействие“ je přeložen jako „fyzický nátlak“. Doslova znamená „fyzické působení“; překlad zachovává dobový eufemistický slovník. VKS(b) je Všesvazová komunistická strana (bolševiků); ÚV znamená ústřední výbor. NKVD je Lidový komisariát vnitra, UNKVD jeho územní správy. Lidoví komisaři byli tehdejší členové vlády odpovídající ministrům.

Překlad zachovává celý souvislý text telegramu, jeho adresáty, podpis a evidenční čísla. Odstavce jsou pro přehlednost redakčně rozděleny. Znaky с a ш v evidenčních číslech zůstávají v cyrilici. Rukopisné distribuční poznámky citované vydavateli jsou viditelné na připojené ruské reprodukci.

Prameny

Základ překladu: Политбюро и органы государственной безопасности: Сборник документов. Moskva: Kučkovo pole, 2017, dokument č. 213, s. 520. Archiv Prezidenta Ruské federace (AP RF), fond 3, opis 58, spis 6, listy 145-146. V edici označeno: kopie, strojopis.

1. Telegram z 10. ledna 1939 - záznam a ruská reprodukce
2. Vyšinského žádost z 26. ledna 1939, AP RF, f. 3, op. 58, sp. 6, l. 156
3. Stalinův pokyn z 27. ledna 1939, tamtéž, l. 157
4. Stalinův pokyn ze 14. února 1939, tamtéž, l. 169

Český překlad a vysvětlující poznámky připraveny 9. listopadu 2026. Následuje reprodukce publikované ruské transkripce, nikoli fotografie původního archivního strojopisu.

Ruské znění v publikované edici

Dokument č. 213, s. 520. Včetně vydavatelských poznámek o rukopisné distribuci.

№ 213. Шифртелеграмма ЦК ВКП(б) о мерах физического воздействия к арестованным

10 января 1939 г.

Шифром ЦК ВКП(б)

Секретарям обкомов, крайкомов, ЦК нацкомпартий.
Наркомам внутренних дел, начальникам УНКВД[I]

ЦК ВКП стало известно, что секретари обкомов-крайкомов, проверяя работников УНКВД, ставят им в вину применение физического воздействия к арестованным, как нечто преступное. ЦК ВКП разъясняет, что применение физического воздействия в практике НКВД было допущено с 1937 года с разрешения ЦК ВКП. При этом было указано, что физическое воздействие допускается, как исключение, и притом в отношении лишь таких явных врагов народа, которые, используя гуманный метод допроса, нагло отказываются выдать заговорщиков, месяцами не дают показаний, стараются затормозить разоблачение оставшихся на воле заговорщиков, — следовательно, продолжают борьбу с Советской властью также и в тюрьме. Опыт показал, что такая установка дала свои результаты, намного ускорив дело разоблачения врагов народа. Правда, впоследствии на практике метод физического воздействия был загажен мерзавцами Заковским, Литвиным, Успенским и другими, ибо они превратили его из исключения в правило и стали применять его к случайно арестованным честным людям, за что они понесли должную кару. Но этим нисколько не опорочивается самый метод, поскольку он правильно применяется на практике. Известно, что все буржуазные разведки применяют физическое воздействие в отношении представителей социалистического пролетариата и притом применяют его в самых безобразных формах. Спрашивается, почему социалистическая разведка должна быть более гуманна в отношении заядлых агентов буржуазии, заклятых врагов рабочего класса и колхозников. ЦК ВКП считает, что метод физического воздействия должен обязательно применяться и впредь, в виде исключения, в отношении явных и неразоружающихся врагов народа, как совершенно правильный и целесообразный метод. ЦК ВКП требует от секретарей обкомов, крайкомов, ЦК нацкомпартий, чтобы они при проверке работников НКВД руководствовались настоящим разъяснением. № 1/с, 2/с № 26/ш

Секретарь ЦК ВКП(б) И. Сталин[II].

АП РФ. Ф. 3. Оп. 58. Д. 6. Л. 145–146. Копия. Машинопись.

I Вверху документа рукописная помета: *Берия, Щербакову, III части т. Маленкову.*

II Внизу документа рукописная помета: *Копия послана: Берия, Щербакову, Журавлеву, Жданову, III части, Вышинскому, Щербакову 31/I-39 г., Голякову 14/II-39 г. (Верхсуд), Кабанову 14/II-39 г. Пензенский обком, Рубичеву (пред Верхсуда РСФСР) — 15/II-39 г., Абакумову 12/VII/43 г.*